

De obicei actul juridic care îndeplinește toate condițiile de valabilitate își produce efectele de îndată și, în principiu, cu certitudine. Este posibil însă ca prin voința părților, a legiuitorului sau a instanței judecătorești un act să nu-și producă imediat efectele sau aceste efecte să se producă fie într-un răstimp limitat, fie în chip efemer ori caduc. Existența, exigibilitatea ori durata unei obligații, de pildă, pot depinde de un eveniment viitor, a cărui realizare să fie certă sau incertă. Când evenimentul viitor de care depinde producerea sau durata efectelor actului juridic se va realiza cu certitudine, el se numește *termen*; când nu se știe sigur dacă se va împlini evenimentul viitor de care depinde nașterea sau stingerea efectelor actului, ne aflăm în prezența unei *condiții*. Termenul, condiția și sarcina poartă denumirea generică de *modalități*. În literatura juridică s-au dat mai multe definiții noțiunii de „modalitate a actului juridic civil”.

Astfel, s-a susținut că prin modalitate a actului juridic civil vom înțelege acel element cuprins într-un act juridic civil care constă într-o împrejurare ce are influență asupra efectelor pe care le produce sau trebuie să le producă actul juridic.¹

Într-o altă opinie s-a considerat că modalitatea actului juridic civil constă în acel element încorporat într-un asemenea act materializat într-o împrejurare care influențează efectele produse sau cele pe care trebuie să le producă actul respectiv.²

Alți autori susțin că prin modalități ale actului juridic civil înțelegem anumite elemente sau împrejurări viitoare care influențează existența sau executarea drepturilor și obligațiilor ce rezultă din actul juridic.³

S-a mai opinat că prin modalitate a actului juridic civil se înțelege acel element al acestui act care constă într-o împrejurare ce are influență asupra efectelor pe care le produce sau trebuie să le producă un asemenea act.⁴

După alți autori, modalitatea se poate defini ca un eveniment viitor de a cărui realizare părțile fac să depindă efectele actului.⁵

S-a mai susținut că prin modalități ale actului juridic civil înțelegem anumite elemente sau împrejurări viitoare care sunt cuprinse în

actele juridice, împrejurări de care depinde executarea sau însuși existența actului.⁶

Într-o ultimă opinie s-a arătat că prin modalitate a actului juridic civil înțelegem acel element al actului care constă într-o împrejurare ce influențează efectele pe care le produce ori trebuie să le producă acel act.⁷

Din aceste definiții rezultă că noțiunea de *modalitate* presupune două elemente ce urmează a fi reținute:

1. modalitatea actului juridic civil, fiind un element al acestuia, constă într-o *împrejurare*. Această împrejurare poate consta fie în scurgerea timpului, fie într-o acțiune omenească. Când împrejurarea constă în scurgerea timpului, modalitatea actului juridic civil se numește *termen*. Când împrejurarea constă într-un eveniment natural sau acțiune omenească (sau, mai pe scurt, eveniment ori fapt), modalitatea actului civil juridic este ori *condiție* (care poate consta atât într-un eveniment, cât și într-un fapt) ori *sarcină* (care constă, întotdeauna, într-un fapt al omului);
2. împrejurarea în care constă modalitatea *trebuie* să privească, să afecteze, să influențeze efectele actului juridic care decurg din acesta.

După cum vom vedea, realizarea ori nerealizarea împrejurării afectează, influențează efectele actului juridic civil, fie în ceea ce privește existența lor, fie în ce privește exercitarea și executarea lor.

După cum rezultă din definiția modalității actului juridic civil, o modalitate „influențează efectele produse sau cele pe care trebuie să le producă actul respectiv”, sintagmă de natură a confirma acțiunea în timp a modalității asupra actului juridic însuși, mai exact în privința efectelor juridice produse de acesta. Prin consecință, acțiunea modalității asupra unui act juridic civil se înfăptuiește în timp și, așa cum, de asemenea, rezultă din definiție, această acțiune are drept finalitate influențarea efectelor produse.⁸

În cadrul problemei clasificării condițiilor actului juridic civil, s-a arătat că, în funcție de obligativitatea sau neobligativitatea întrunirii lor, acestea se împart în *esențiale* și *neesențiale*. Condițiile esențiale (de fond) ale actului juridic civil sunt următoarele: consimțământul, capacitatea, obiectul și cauza. Acestea sunt prezente în alcătuirea oricărui și tuturor actelor juridice civile.⁹

Elementele neesențiale ale actului juridic civil sunt acelea care pot sau nu să intre în componența actului. Din rândul acestora fac parte, în primul rând, și în principal, modalitățile actului juridic civil: termenul, condiția și sarcina.

Reamintim și faptul că, în raport cu modalitățile, actele juridice civile se clasifică în: *acte pure și simple* și *acte afectate de modalități*.

Prin acte pure și simple am înțeles acele acte care sunt incompatibile cu modalitățile, precum: căsătoria, adopția, recunoașterea de filiație, actul de opțiune succesorală. Cu alte cuvinte, problema modalităților nu se pune în cazul acestor acte. Prin acte afectate de modalități am înțeles acele acte juridice civile de a căror esență este faptul că ele cuprind modalități, fiind de nedespărțit de acestea, precum contractele de locațiune, de împrumut, de asigurare, de depozit etc. Trebuie subliniat faptul că, în cazul acestor acte, fie termenul, fie condiția nu mai reprezintă simple „modalități” ci ele sunt ridicate la rangul de elemente esențiale ale actului juridic.

Desigur, în cazul în care modalitatea este cu neputință să lipsească, ea nu mai poate fi considerată „modalitate” în sensul pe care l-am indicat. Se poate folosi cuvântul, accepțiunea, însă, nu mai este aceeași.¹⁰

În sfârșit, în afară de cele două categorii de acte, arătate mai sus, există și o altă categorie în care intră acele acte juridice civile care pot să cuprindă sau să nu cuprindă aceste elemente pe care le numim *modalități*.

Termenul, condiția și sarcina sunt, într-adevăr, elemente neesențiale în cazul acestor acte. Sigur că, luate în comparație cu condițiile de fond (consimțământ, capacitate, obiect, cauză) modalitățile sunt elemente esențiale în cazul actelor afectate de modalități într-un alt sens, și anume, sunt *esențiale*, dar *numai pentru acele acte juridice*, pe când condițiile de fond (de validitate) sunt *esențiale pentru orice act juridic și, în consecință, pentru toate actele juridice*.¹¹

În concluzie, caracterul de element neesențial al modalităților actului juridic civil trebuie văzut în mod diferențiat, de la act juridic la act juridic (în sensul că modalitățile pot fi: incompatibile, inseparabile sau posibile, în raport cu diferitele acte juridice).

Atât termenul cât și condiția creează în raporturile dintre părți o stare de așteptare cu privire la efectele operației juridice, stare ce se consumă sub semnul certitudinii (termen) sau incertitudinii (condiție) deznodământului. În acest răstimp de așteptare părțile sunt însă legate juridicește și doar împlinirea evenimentului așteptat declanșează ori pune capăt efectelor raportului juridic statornic între ele. Cu alte cuvinte, modalitățile privesc eficacitatea actului juridic, nu validitatea sa, care, prin ipoteză, este neștirbită.¹²

Generalizând cele indicate mai sus putem menționa că conținutul modalității actului juridic civil este mai bine conturat, dacă acesta este caracterizat printr-o serie de elemente, dintre care enumerăm:

- a) în comparație cu condițiile actului juridic civil, modalitățile se înfățișează a fi neesențiale;
- b) dat fiind faptul că modalitățile sunt neesențiale, ele pot sau nu să fie o componentă a actului juridic civil, să intre sau nu în componența acestuia;
- c) modalitățile constituie criteriul pentru clasificarea actelor juridice civile în acte juridice pure și simple și acte civile afectate de modalități;
- d) acțiunea modalităților asupra efectelor actului juridic civil se realizează în timp: modalitățile sunt inserate în actul juridic civil de către părți de comun acord. Între momentul încheierii actului juridic civil și momentul executării lui se impune o perioadă mai mică sau mai mare. Tot astfel, în cazul actelor juridice civile cu executare succesivă, acțiunea în timp a modalităților nu mai trebuie comentată. Și tot astfel:

- dacă este vorba de modalitatea termen, curgerea timpului este prevăzută explicit sau implicit în act;
- dacă este vorba de condiție, adică de un eveniment viitor și nesigur în privința producerii lui, curgerea timpului se subînțelege;
- dacă este vorba de sarcină ca modalitate aceasta implică o serie de prestații executate fie dintr-o dată, fie eșalonat, ceea ce, de asemenea, reclamă curgerea timpului;

În loc de concluzie se poate afirma că, dacă în economie „timpul înseamnă bani”, în drept, timpului i se recunosc valențele juridice.

Utilitatea practică a modalităților. Posibilitatea acordată părților de a stipula în actele lor juridice termene, condiții ori sarcini răspunde unor interese practice importante, pe care legiuitorul nu le putea ignora. Uneori părțile sunt hotărâte să săvârșească de îndată operația juridică, dar au interesul să-i amâne ori să-i stingă efectele după un anumit răstimp. Pentru realizarea unor asemenea interese ele vor prevedea în act un termen suspensiv sau extinctiv, după caz. Alteori părțile doresc să stabilească imediat raporturi juridice, dar nu pot ști încă dacă prin încheierea actului juridic își vor satisface interesele sau, dimpotrivă, vor fi prejudiciați, întrucât utilitatea actului depinde de îndeplinirea ori neîndeplinirea unui eveniment viitor și incert. Aceste interese, aparent de neconciliat, pot fi totuși împăcate prin stipularea unei condiții suspensive

ori rezolutorii. Prin mijlocirea condiției, părțile pot de asemenea să ridice la rangul de element esențial al actului juridic simplele motive subiective care le-au determinat consimțământul și care, în principiu, sunt nerelevante pentru validitatea actului. Faptul că vânzătorul își înstrăinează imobilul pentru că intenționează să se mute într-o altă localitate nu poate atrage desființarea actului în cazul când vânzătorul nu-și realizează intenția. Părțile pot condiționa însă eficacitatea vânzării de mutarea definitivă a vânzătorului din localitatea unde se află situat imobilul. Cât privește sarcinile, utilitatea lor se vedește în liberalitățile în care dispunătorul dorește ca, la rândul său, gratificatul să îndeplinească o obligație – în folosul dispunătorului, al unui terț sau al lui însuși, astfel încât liberalitatea, fără să-și piardă caracterul de act cu titlu gratuit, să procure totuși o contraprestație de un fel special.¹³

În afara oricărei utilități practice existența modalităților, în general, și a modalităților actului juridic, în special, n-ar avea noțiune pentru că nu li s-ar recunoaște valențele juridice. S-a considerat, pe bună dreptate, că modalitățile actului juridic civil prezintă o netăgăduită utilitate practică din următoarele puncte de vedere:

- posibilitatea stipulării în actul juridic a diferitelor modalități reprezintă, până la urmă, *o expresie a principiului libertății actelor juridice civile*. Într-adevăr, atunci când părțile (sau partea) actului juridic socotesc că este conform cu interesele lor, cele mai variate, ele vor face apel la aceste mijloace tehnico-juridice care sunt modalitățile, inserând în act un termen, o condiție, o sarcină, sau chiar toate modalitățile posibile;
- prin intermediul acelei modalități care este condiția, părțile (sau partea în actele unilaterale), *pot ridica la rang de element esențial unele motive subiective* care, altfel, ar fi indiferente pentru soarta actului juridic. Cu alte cuvinte, prin mijlocirea condiției, simplele motive, subiective și variabile, pot dobândi valoare de cauză (care, după cum am văzut, este un element esențial, de validitate, o cerință de fond);
- în actele cu titlu gratuit, *sarcina este mijlocul prin care dispunătorul impune gratificatului anumite obligații*, a căror realizare răspunde unor interese pe care le urmărește;
- în sfârșit, foarte evidentă este utilitatea modalităților în cazul actelor pe care le-am numit *afectate de modalități*, în sensul că însăși legea le prevede.

Referințe bibliografice:

- ¹ Pop, Aurel; Beleiu, Gheorghe. Drept civil. Teoria generală a dreptului civil. – București: Ed. Universitatea din București, 1980. – p. 277
- ² Dogaru, Ion. Drept civil român. Tratat. Vol. I, Editura Themis, Craiova, 2000. – p. 255
- ³ Ungureanu, Ovidiu. Manual de drept civil. Partea generală. Editura ALL BECK, București, 1999. – p. 134
- ⁴ Cărpenaru, Stanciu. Tratat de drept civil. Vol. I, Editura Academiei R.S.R., 1982. – p. 123
- ⁵ Hamangiu, C.; Rossetti-Bălănescu, I.; Băicoianu, Al. Tratat de drept civil român. Vol.I. București: Ed. ALL, 1998. – p. 96
- ⁶ Cojocaru, Aspazia. Drept civil. Partea generală. Editura „Lumina Lex”, București, 2000. – p. 232
- ⁷ Cosmovici, Paul Mircea. Drept civil. Introducere în dreptul civil. Editura ALL, București, 1994. – p. 122
- ⁸ Dogaru, Ion. Drept civil. Ideea curgerii timpului și consecințele ei juridice. Editura ALL BECK, București, 2002. – p. 476
- ⁹ Pop, Aurel; Beleiu, Gheorghe, op. cit., p. 278
- ¹⁰ Ionașcu, Traian. Tratat de drept civil. Vol. I. Partea generală. Ed. Academiei R.S.R., București, 1967. – p. 298
- ¹¹ Pop, Aurel; Beleiu, Gheorghe, op. cit., p. 278
- ¹² Cosma, Doru. op. cit., p. 263
- ¹³ Cosma, Doru, op. cit., p. 263